

Opetus- ja kulttuuritoimi

Päätös kanteluun

Lauri Ojala on kannellut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon 17.12.2024 saapuneella sähköpostiviestillään Turun kaupungin menettelystä. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on 31.12.2024 siirtänyt kantelun hallintolain 21 §:n nojalla Lounais-Suomen aluehallintoviraston käsiteltäväksi.

Kantelukirjoituksen mukaan Turun kaupunki järjestää kaikkien 7.-luokkalaisten elämäncatsomustiedon opetuksen uskonnon opetuksena.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto ilmaisee käsityksensä, että Turun kaupungin 7-vuosiluokkien elämäncatsomustiedon sekä eri uskontojen ryhmiä ei ole muodostettu perusopetuslain 30 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Asian selvittäminen

Aluehallintovirasto on pyytänyt lausuntoa Turun kaupungilta 2.1.2025. Turun kaupungin palvelualuejohtaja Tommi Tuominen on 16.1.2025 toimittanut aluehallintovirastolle lausunnon asiassa. Lausunnon liitteenä on toimitettu Turun kaupungin 19.12.2024 vastaus kantelijan samaa asiaa koskevaan yhteydenottoon.

Aluehallintovirasto on pyytänyt Turun kaupungilta lisäselvitystä 13.2.2025. Turun kaupungin palvelualuejohtaja Tommi Tuominen on 14.2.2025 toimittanut aluehallintovirastolle lisäselvityksen.

Aluehallintovirasto on pyytänyt Opetushallitukselta 19.2.2025 lausuntoa asiassa. Opetushallitusta on pyydetty ottamaan kantaa siihen, ovatko Turun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa 7-vuosiluokalle asetetut elämäncatsomustiedon tavoitteet yhteneviä uskonnon eri oppimäärien 7-vuosiluokalle asetettujen tavoitteiden kanssa ja ovatko tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet siinä määrin yhteneviä, että niitä voidaan opettaa yhdessä. Opetushallitus on 4.3.2025 toimittanut lausunnon aluehallintovirastolle.

Aluehallintovirasto on varannut Turun kaupungille mahdollisuuden lausua Opetushallituksen lausunnosta ennen asian ratkaisemista. Turun kaupunki ei ole vastannut lausuntopyyntöön.

Perustelut

Sovellettava lainsäädäntö

Perusopetuslain 3 §:n 1 momentin mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin tässä laissa säädetään.

Perusopetuslain 13 §:n 1 momentin mukaan perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Opetus järjestetään tällöin sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilaiden enemmistö kuuluu. Tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Oppilas, joka ei kuulu tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan, voi huoltajan ilmoittettua asiasta perusopetuksen järjestäjälle osallistua mainittuun uskonnonopetukseen. Saman pykälän 5 momentin mukaan uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, joka ei osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa.

Perusopetuslain 14 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus päättää perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja koulun yhteistyön ja oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet).

Perusopetuslain 15 §:n 1 momentissa todetaan muun ohella, että opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta varten opetussuunnitelma.

Perusopetuslain 30 §:n 1 momentin mukaan opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. Saman pykälän 2 momentin mukaan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan aineenopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka on suorittanut:

- 1) ylemmän korkeakoulututkinnon;
- 2) kussakin opetettavassa aineessa vähintään 60 opintopisteen laajuiset aineenopettajan koulutukseen kuuluvat opetettavan aineen opinnot, jotka ovat oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden perusopinnot ja aineopinnot; sekä
- 3) vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot.

Saman pykälän 2 momentin mukaan sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, kelpoisuuden tuottavat osaltaan kussakin opetettavassa aineessa aineenopettajan koulutukseen kuuluvat opetettavan aineen opinnot, jotka sisältävät yliopistossa suoritettut perus- ja aineopinnot, laajuudeltaan yhteensä vähintään 35 opintoviikkoa.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 21 a §:n 2 momentin mukaan perusopetuksessa ja lukiossa aineenopetuksena annettavaa evankelisluterilaisen tai ortodoksisen uskonnon opetusta antavalta henkilöltä edellytetään sen lisäksi, mitä tässä asetuksessa muutoin säädetään aineenopettajalta vaadittavasta kelpoisuudesta, että hän on suorittanut aineenopettajan koulutukseen kuuluvat opetettavan aineen opinnot tai yliopiston antaman todistuksen mukaan niitä vastaavat opinnot taikka aikaisempien kelpoisuusvaatimusten mukaan aineenhallinnan tuottaneet opinnot asianomaisen uskonnon opettamista koskevien vaatimusten mukaan.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Kantelukirjoituksen mukaan Turun kaupunki järjestää kaikkien 7.-luokkalaisten elämänskatsomustiedon opetuksen uskonnon opetuksena. Turun kaupungin lausunnon mukaan seitsemännellä vuosiluokalla oppilaat opiskelevat oppilaat opiskelevat yhteiset sisällöt yhdessä. Lausunnon liitteen mukaan Turun kaupungissa elämänskatsomustiedossa 7. vuosiluokalle on vuosiluokkaistettu käsiteltäväksi sellaisia tavoitteita, jotka ovat yhteneväisiä sisällöltään myös uskontojen opetussuunnitelmien kanssa.

Aluehallintoviraston johtopäätös on, että Turun kaupungin 7-vuosiluokilla järjestetään elämänskatsomustiedon opetusta elämänskatsomustiedon opetussuunnitelmaan perustuen. Kyseessä ei siten ole elämänskatsomustiedon opetus uskonnon opetuksena, kuten kantelukirjoituksessa käytetty sanamuoto on ymmärrettävissä. Asiassa saatu selvitys on osoittanut, että Turun kaupunki järjestää 7-vuosiluokan elämänskatsomustiedon opetusta yhdessä eri uskontojen opetuksen kanssa. Aluehallintoviraston tulkinnan mukaan kantelijan moitteen voidaan katsoa kohdistuvan tämän kaltaiseen opetuksen järjestämiseen. Asiaa on arvioitu opetusryhmien muodostamisen osalta seuraavasti.

Aluehallintoviraston tulkinnan mukaan perusopetuslaki ei estä eri oppiaineiden opettamista yhdessä ryhmässä. Opetusryhmät voidaan muodostaa niin, että uskonnon eri oppimäärien ja elämänskatsomustiedon opetusta annetaan samassa ryhmässä. Tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa kyse on edelleen kunkin oppiaineen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesta opetuksesta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että

oppilaat saavat opetussuunnitelman mukaista opetusta perusopetuslain 30 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

Opetushallituksen ohjeessa¹ on todettu, että uskonnon eri oppimäärien ja elämäkatsomustiedon opetussuunnitelmien perusteet ovat erilliset, vaikka niissä esiintyy samoja aiheita. Ohjeen mukaan uskonnon eri oppimäärien ja elämäkatsomustiedon opetus voidaan järjestää samassa opetusryhmässä vain rajatuilta osin, esimerkiksi tiettyjen ihmisoikeuksiin liittyvien sisältöjen osalta. Myös aihetta koskevassa kirjallisuudessa² on todettu, että eri uskontojen ja elämäkatsomustiedon opetus voidaan järjestää samassa opetusryhmässä vain rajatuilta osin.

Opetushallitus on edelleen tarkentanut ohjeessaan³ elämäkatsomustiedon opetuksesta käytännössä oppiainetavoitteiden ja sisältöjen yhtymäkohtia. Ohjeen mukaan luokilla 7-9 uskonnon tavoite 9 ja elämäkatsomustiedon tavoite 9, omien valintojen vaikutus ja kestävä elämäntapa on lähes sama. Vastaavaa yhteistä keskeistä sisältökohtaa ei löydy. Kummankin oppiaineen keskeisissä sisällöissä kohdassa 3 mainitaan Ihmisoikeudet ja ihmisoikeusloukkaukset kuten holokausti. Ohje kehottaa ottamaan huomioon yhteisen opetuksen laajuudesta päätettäessä, että kyseisten tavoite- ja sisältökohtien painoarvo on oppiainekohtainen eikä sama yhteisen opetuksen laajuus kata molempia oppiaineita. Ohjeessa on myös tunnistettu samalla tunnilla opetettavien katsomusaineiden riskeiksi yhtäältä opetuksen painottuminen vain yhden katsomusaineen opiskeluun ja toisaalta opetuksen painottuminen sellaisten yleisten asioiden opiskeluksi, jotka eivät vastaa minkään katsomusaineen opetussuunnitelman perusteitten mukaisia tavoitteita tai sisältöjä.

Opetushallitus on aluehallintovirastolle antamassaan lausunnossa todennut, ettei opetussuunnitelman perusteita ole laadittu siten, että uskonnon ja elämäkatsomustiedon oppiaineilla olisi keskenään yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Opetushallitus toteaa yleisellä tasolla, että uskonnon eri oppimäärien ja elämäkatsomustiedon opetus voidaan järjestää samassa opetusryhmässä vain rajatuilta osin, esimerkiksi tiettyjen ihmisoikeuksiin liittyvien sisältöjen osalta. Opetushallitus toteaa yleisellä tasolla, että Turun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa 7-vuosiluokalle kohdennetut elämäkatsomustiedon tavoitteet ja keskeiset sisällöt eivät ole kaikilta osin yhteneviä uskonnon eri oppimäärien 7-vuosiluokalle kohdennettujen tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kanssa.

¹ Ohje perusopetuksen uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa, 19.9.2022, OPH-3903-2022, s. 3-4

² Haanpää & Lahtinen. 2020. 140 kysymystä perusopetuksesta, s. 61

³ Opetushallitus, www-sivut. Elämäkatsomustiedon opetus käytännössä.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/elamankatsomustiedon-opetus-kaytannossa>. Viitattu 2.6.2025.

Opetushallituksen antama lausunto ei tue Turun kaupungin tulkintaa uskonnon eri oppimäärien ja elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen yhteneväisyydestä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden laatimisesta vastaavana tahona Opetushallituksen kanta tavoitteiden ja sisältöjen yhteneväisyydestä on painoarvoltaan huomattava. Aluehallintovirasto toteaa eroja olevan myös uskonnon eri oppimäärien välillä. Aluehallintovirasto huomioi myös Opetushallituksen ohjeessa esille tuodun riskin opetuksen painottumisesta vain yhden katsomusaineen opiskeluun tai painottumiseen yleisten opetussuunnitelmiin kuulumattomien asioiden opiskeluksi. Nämä seikat huomioiden aluehallintovirasto arvioi elämäkatsomustiedon sekä uskonnon eri oppimäärien opetussuunnitelmien tavoitteiden saavuttamisen yhteisessä opetuksessa erittäin vaativaksi.

Aluehallintovirasto on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että käsillä oleva asia koskee 7-vuosiluokkaa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden⁴ mukaan päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Turun kaupungin toimittamasta lisäselvityksestä käy ilmi, että elämäkatsomustiedon osalta 7-vuosiluokalle on asetettu tavoitteita (T1, T2 ja T3), joita ei käsitellä muilla vuosiluokilla. Aluehallintovirasto katsoo tämän voivan vaarantaa oppilaiden oikeusturvaa, jos tavoitteisiin liittyviä sisältöjä ei käsitellä opetussuunnitelman perusteiden mukaisella tavalla.

Aluehallintovirasto huomioi, että opettajilla on laaja pedagoginen vapaus valita opetustilanteeseen sopivat työskentelytavat. Kirjalliseen selvitykseen perustuvassa kantelumenettelyssä ei voida ottaa kantaa yksittäisten ryhmien opetusjärjestelyjen ja työtapojen toimivuuteen.

Aluehallintovirasto tulkitsee opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta annettua asetusta niin, että aineenopettajalla tulee olla kelpoisuus antaa opetusta jokaisen samassa ryhmässä opetettavan uskonnon oppimäärän sekä elämäkatsomustiedon osalta. Kirjallisuudessa⁵ on todettu kelpoisuussäännösten olevan lähtökohtaisesti sitovia oikeussääntöjä eikä viranomaisen voi arvioida niiden tarkoituksenmukaisuutta tai poiketa niistä tapauskohtaisesti. Aluehallintovirasto katsoo, ettei opetuksen järjestäjä voi poistaa opettajan kelpoisuudelle asetettuja vaatimuksia opetusryhmien muodostamisella. Aluehallintovirasto toteaa elämäkatsomustiedon ja

⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen, [ePerusteet](#), viitattu 2.6.2025.

⁵ Koskinen & Kulla. 2019. Virkamiesoikeuden perusteet, s. 119

uskonnon eri oppimäärien opetussuunnitelman perusteiden olevan toisistaan erillisiä, mikä edelleen korostaa yhteisesti annettavassa opetuksessa opettajalta vaadittavaa oppiaineiden tuntemusta.

Aluehallintovirasto toteaa johtopäätöksensä, että elämäkatsomustiedon ja uskonnon eri oppimäärien opetus Turun kaupungin 7-vuosiluokilla on järjestetty yhteisenä opetuksena sellaisten tavoitteiden ja sisältöjen osalta, jotka eivät ole yhteneviä. Toisistaan eroavien tavoitteiden ja sisältöjen opettaminen yhteisinä sisältöinä käytännössä johtaa Opetushallituksen ohjeessa kuvailtuun tilanteeseen, jossa opetus painottuu yhteen oppiaineeseen tai ei vastaa minkään katsomusaineen opetussuunnitelman perusteitten mukaisia tavoitteita tai sisältöjä.

Näin ollen Turun kaupungin uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetusryhmiä 7-vuosiluokilla ei ole muodostettu siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan Turun kaupungin 7-vuosiluokkien elämäkatsomustiedon sekä eri uskontojen ryhmiä ei ole muodostettu perusopetuslain 30 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Aluehallintovirasto saattaa tämän käsityksen Turun kaupungin tietoon.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei hallintolain (434/2003) 53 d §:n perusteella voi hakea valittamalla muutosta.

Päätöksen hyväksyminen

Ratkaisijana juristi Petri Vanhanen. Esittelijänä ylitarkastaja Riku Santala.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Lisätiedot

Lisätietoja päätöksestä antaa tarvittaessa ylitarkastaja Riku Santala, riku.santala@avi.fi, puh 0295 018 107.

Suoritemaksu

Päätös on maksuton.

Jakelu

Lauri Ojala

Turun kaupunki

- kasvatus- ja opetuslautakunta
- Tommi Tuominen

Opetushallitus

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 4, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.lounais@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja LSAVI/21710/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LSAVI/21710/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Santala Riku 06.06.2025 10:10

Ratkaisija Vanhanen Petri 06.06.2025 11:07